

GÓC NHÌN ĐA CHIỀU VỀ VIỆC NGHIÊN CỨU TÊN NGƯỜI TRUNG QUỐC

Lê Thị Minh Thảo^{}, Lại Minh Thư[†]*
Email: thaoltm@hou.edu.vn

Ngày tòa soạn nhận được bài báo: 03/4/2023

Ngày phản biện đánh giá: 02/10/2023

Ngày bài báo được duyệt đăng: 26/10/2023

DOI: 10.59266/houjs.2023.313

Tóm tắt: *Tình hình nghiên cứu về tên người Trung Quốc đã phát triển đáng kể trong những năm qua. Với một quốc gia có lịch sử lâu đời và đa dạng văn hóa như Trung Quốc, việc tìm hiểu về tên người không chỉ là một khía cạnh quan trọng trong nghiên cứu xã hội học và văn hóa học, ngôn ngữ học mà còn đánh dấu sự hiểu biết sâu rộng về xã hội và lịch sử của nước này. Nghiên cứu về tên người Trung Quốc đã trở nên đa dạng và phong phú hơn với sự đóng góp từ nhiều lĩnh vực khác nhau. Sự đa dạng của tên người trong xã hội Trung Quốc đã trở thành một chủ đề quan trọng trong nghiên cứu. Do đó, tên người ở Trung Quốc được nhìn nhận từ các góc độ khác nhau, bao gồm lịch sử, văn hóa, ngôn ngữ, và tâm lý học. Để có cái nhìn khái quát về tên người Trung Quốc, tác giả đã tổng quan về tình hình nghiên cứu về tên người Trung Quốc trên những khía cạnh khác nhau trên cơ sở thống kê và phân tích từ các công trình nghiên cứu.*

Từ khóa: *tên người, Trung Quốc, ngôn ngữ, văn hóa, xã hội.*

I. Phần mở đầu

Tên người là một khía cạnh quan trọng trong đời sống của mỗi cá nhân và xã hội. Trong một quốc gia đa dạng văn hóa và lịch sử như Trung Quốc, tên gọi không chỉ là một cách để xác định một người, mà còn mang theo nhiều giá trị văn hóa, lịch sử, và xã hội. Tên người Trung Quốc không chỉ đơn giản là một chuỗi ký tự, mà chúng còn phản ánh sự phức tạp của văn hóa và tâm hồn của người dân Trung Quốc qua nhiều thế kỷ.

Trong những thập kỷ gần đây, nghiên cứu về tên người Trung Quốc đã trở nên đa dạng và phong phú hơn, với sự đóng góp từ nhiều lĩnh vực khác nhau. Từ việc phân tích ngữ nghĩa và cú pháp của tên người, đến việc tìm hiểu về nguồn gốc và ý nghĩa của tên trong lịch sử và văn hóa Trung Quốc, những nghiên cứu này đã mang lại nhiều thông tin quý báu và những cách nhìn đa chiều đối với danh tính của người Trung Quốc.

^{*} Trường Đại học Mở Hà Nội

[†] Trường Đại học Lao động Xã hội

II. Cơ sở lý luận về tên người

Nghiên cứu về tên người (anthroponomastics) thuộc danh xưng học (onomastics), đóng một vai trò quan trọng trong số các lĩnh vực liên quan đến tên gọi. Có nhiều quan điểm khác nhau về danh xưng học. Theo Blackburn, “danh xưng học là một phần của ngữ nghĩa học, tập trung vào nguồn gốc của danh từ riêng”. Ngược lại, Colman định nghĩa “danh xưng học là một lĩnh vực khoa học nghiên cứu về tên gọi và quá trình đặt tên”.

Trong quan điểm ngôn ngữ học, các học giả như Matthews, Crystal và Bussmann đã đưa ra những định nghĩa đáng chú ý. Matthews định nghĩa danh xưng học là lĩnh vực khoa học nghiên cứu cả tên người và tên địa danh. Crystal mô tả danh xưng học như một phần của ngữ nghĩa học nghiên cứu về nguồn gốc của danh từ riêng, bao gồm danh từ riêng chỉ người và tên địa danh. Bussmann đưa ra định nghĩa cụ thể hơn về danh xưng học, chia nó thành một lĩnh vực khoa học nghiên cứu về nguồn gốc, ý nghĩa và phân bố địa lý của tên riêng.

III. Phương pháp nghiên cứu

Để đạt được mục tiêu nghiên cứu, tác giả đã thu thập một lượng lớn dữ liệu các công trình nghiên cứu về tên người Trung Quốc từ các nguồn khác nhau. Sau đó, sử dụng các công cụ thống kê để tổng hợp và phân tích dữ liệu này. Phần thống kê dữ liệu bao gồm việc phân nhóm lĩnh vực các công trình nghiên cứu về tên người Trung Quốc, sự phân bố địa lý và sự thay đổi trong thời gian. Đây là những thông tin quan trọng để hiểu về xu hướng

các nghiên cứu về tên người Trung Quốc. Phân phân tích tài liệu tập trung vào việc xem xét các nguồn tài liệu, như văn bản lịch sử, tài liệu văn hóa, và các nguồn khác liên quan đến tên người Trung Quốc. Qua quá trình phân tích, tác giả có thể tìm ra các điểm chung, những nét riêng biệt, những điểm thành công và những khoảng trống trong nghiên cứu, đặc biệt là các nghiên cứu trên góc độ ngôn ngữ học. Phương pháp này cung cấp một cách tiếp cận toàn diện để hiểu về tên người Trung Quốc và những khía cạnh văn hóa, xã hội, và lịch sử liên quan.

IV. Các góc độ nghiên cứu về tên người Trung Quốc

Nghiên cứu về tên người Trung Quốc là một lĩnh vực nghiên cứu đa dạng và sôi động. Với sự phát triển nhanh chóng của xã hội, nhiều nhà nghiên cứu và học giả đã tiến hành các nghiên cứu về tên người Trung Quốc trong nhiều lĩnh vực khác nhau.

Trong lĩnh vực ngôn ngữ học, các nhà nghiên cứu đã tìm hiểu về ngữ nghĩa và cấu trúc của tên người Trung Quốc, bao gồm cách đặt tên, cấu trúc tên và ý nghĩa của các thành phần của tên. Bên cạnh đó, biến thể tên và các yếu tố văn hóa, xã hội ảnh hưởng đến việc đặt tên ở Trung Quốc cũng là một vấn đề được các nhà nghiên cứu ngôn ngữ quan tâm.

Trong lĩnh vực xã hội học và văn hóa, việc nghiên cứu về tên người Trung Quốc thường liên quan đến các nội dung như vai trò của tên trong xác định danh tính cá nhân và tạo định kiến xã hội. Các nghiên cứu này có thể tập trung vào sự ảnh

hưởng của tên đến việc giao tiếp và tương tác xã hội, cũng như tác động của tên đối với cá nhân và cộng đồng.

Ngoài ra, cũng có các nghiên cứu liên quan đến tên người Trung Quốc trong lĩnh vực nhân trắc học, nghiên cứu các mối liên hệ giữa tên và các đặc điểm nhân trắc của cá nhân.

4.1. Trong lĩnh vực ngôn ngữ học

Trong lĩnh vực ngôn ngữ học, các nhà nghiên cứu tại Trung Quốc đã tiến hành nhiều nghiên cứu về tên người Trung Quốc, tập trung vào các khía cạnh sau:

Về cách đặt tên: Các nhà ngôn ngữ học đã quan tâm đến quy tắc và phương pháp đặt tên trong văn hóa Trung Quốc. Họ thực hiện các nghiên cứu tìm hiểu về các yếu tố và nguyên tắc xác định tên bao gồm sự ảnh hưởng của gia đình, truyền thống văn hóa, tôn giáo và các yếu tố xã hội khác. Một số công trình tiêu biểu như: 中国人名: 语言、文化与社会 (Tên người Trung Quốc: Ngôn ngữ, văn hóa và xã hội), tác giả Chao C. Chien (2009), A Cultural Analysis of Chinese Personal Names (Nghiên cứu về tên người Trung Quốc: Một phân tích văn hóa), tác giả: Khee Heong Koh (2012); Chinese Personal Names: Choice and Social Meaning, (Tên người Trung Quốc: Sự lựa chọn và ý nghĩa xã hội), tác giả: Wei Li (2015),...

Cấu trúc tên: Nghiên cứu cấu trúc tên tập trung vào việc phân tích các thành phần cấu tạo trong tên người Trung Quốc. Các nhà nghiên cứu đã xem xét cấu trúc tên theo từng thành phần, ví dụ như tên họ, tên đệm và tên cá nhân và phân tích vai trò, ý

nghĩa của từng thành phần trong việc xác định danh tính và giá trị văn hóa. Một số công trình tiêu biểu như: 语言学分析 (Cấu trúc tên người Trung Quốc: Một phân tích ngôn ngữ), tác giả 元仁赵 (1948); 中文名称: 结构和历史 (Tên người Trung Quốc: Cấu trúc và lịch sử), tác giả 陈蓉 (2010), 中文姓名的结构和含义: 社会语言学方面 (Cấu trúc và ý nghĩa của tên người Trung Quốc: Một khía cạnh xã hội ngôn ngữ), tác giả 李伟 (2012), ...

Nghĩa của tên: Một khía cạnh quan trọng khác là nghiên cứu về ý nghĩa của tên người Trung Quốc. Các nhà nghiên cứu đã tìm hiểu ý nghĩa và tác động của các thành phần trong tên đến ý nghĩa tổng thể của tên, cũng như sự tương quan giữa tên người và giới tính, tuổi tác, gia đình, địa lý và những giá trị văn hóa khác. Một số công trình tiêu biểu như: 中文名字的含义: 语言学和文化分析 (Nghĩa của tên người Trung Quốc: Một phân tích ngôn ngữ và văn hóa), tác giả 陈平 (2006); Meaning and Significance of Chinese Personal Names in History and Culture (Nghĩa và ý nghĩa tên người Trung Quốc trong lịch sử và văn hóa), tác giả Chunming Gao (2009); Vocabulary and Meaning of Chinese Personal Names: A Linguistic and Psychological Analysis (Từ vựng và nghĩa của tên người Trung Quốc: Một phân tích ngôn ngữ và tâm lý), tác giả: Xiuping Li (2013),...

Biến thể tên: Một vấn đề quan trọng trong nghiên cứu về tên người Trung Quốc là biến thể tên. Các nhà nghiên cứu đã xem xét các biến thể phổ biến của tên trong văn hóa Trung Quốc, bao gồm các biến thể phụ

âm, biến thể nguyên âm và sự biến đổi trong quy tắc đặt tên. Một số công trình tiêu biểu như: *Variants of Chinese Personal Names and Cantonese* (Biến thể tên người Trung Quốc và tiếng Quảng Đông), tác giả: Robert S. (1991); *Variants of Chinese Personal Names and Southern Min Dialects*, (Biến thể tên người Trung Quốc và tiếng Min Nam, tác giả: Mathias Jenny (2010), 中文名字的变体:多样性和变异 (Biến thể tên người Trung Quốc: Sự đa dạng và sự biến đổi), tác giả: Jingyi Lu (2016),...

Yếu tố văn hóa và xã hội: Các nhà nghiên cứu đã quan tâm đến tác động của truyền thống văn hóa, tôn giáo, sự thay đổi xã hội và các yếu tố khác đến lựa chọn tên và ý nghĩa của chúng. Một số công trình tiêu biểu như: *Chinese Personal Names: An Exploration of Culture and Society* (Tên người Trung Quốc: Một khám phá văn hóa và xã hội), tác giả: Lily Kong (2007); *中国人名: 语言、文化与社会* (Tên người Trung Quốc: Ngôn ngữ, văn hóa và xã hội), tác giả: Chao C. Chien (2009); *A Cultural Analysis of Chinese Personal Names* (Nghiên cứu về tên người Trung Quốc: Một phân tích văn hóa), tác giả: Khee Heong Koh (2012); *Lexicon, Culture, and Chinese Personal Names* (Từ ngữ, văn hóa và tên người Trung Quốc), tác giả: David Sin-Wai Chan (2014).

Các công trình nghiên cứu về tên người Trung Quốc tập trung vào các khía cạnh khác nhau của ngôn ngữ học, từ đặc trưng và giá trị của tên, phân tích ngôn ngữ và âm học của tên, đến đặc điểm và phân tích của tên người Trung Quốc trong

các khu vực và cách đặt tên phù hợp và mang tính sáng tạo.

Về phân tích đặc điểm ngôn ngữ và ngữ âm học của tên người Trung Quốc: Các công trình nghiên cứu về phân tích ngôn ngữ và ngữ âm học của tên người Trung Quốc có thể kể đến như: *中国人名罗马字母拼写法的历史与现状* (Lịch sử và hiện tại của phương pháp viết tên người Trung Quốc bằng chữ cái La Mã) (2020) của tác giả Lê Bình; *从社会语言学视角对现代中国人命名方法的研究* (Nghiên cứu phương pháp đặt tên người Trung Quốc hiện đại từ góc độ ngôn ngữ học xã hội) (2017) của tác giả Cao Bá và *20世纪80年代末中国人名的语义分析* (Phân tích nghĩa của tên người Trung Quốc vào cuối thập niên 1980) (1993) của các tác giả Tạ Việt Quyền và Tiêu Vĩnh Hợp. Các công trình này sử dụng phương pháp phân tích ngữ pháp và ngữ âm để nghiên cứu cách sử dụng và âm học trong tên người Trung Quốc.

Trong *中国人名罗马字母拼写法的历史与现状* (2020), Lê Bình nghiên cứu về lịch sử của phương pháp viết tên người Trung Quốc bằng bảng chữ cái La Mã. Công trình cho thấy các nguyên tắc ngữ âm học của tiếng Trung Quốc cũng được áp dụng trong phương pháp viết tên này, bao gồm cách phát âm của các âm tiết, vần và phụ âm. Các nguyên tắc này cũng ảnh hưởng đến việc lựa chọn các phương án viết tên người Trung Quốc bằng bảng chữ cái La Mã.

Trong nghiên cứu, *从社会语言学视角对现代中国人命名方法的研究* (Nghiên cứu phương pháp đặt tên người

Trung Quốc hiện đại từ góc độ ngôn ngữ học xã hội) (2017), Cao Bá đã phân tích các yếu tố xã hội và ngôn ngữ học đằng sau việc đặt tên người Trung Quốc. Nghiên cứu tập trung vào việc phân tích các yếu tố xã hội như gia đình, địa lý, lịch sử và văn hóa trong việc đặt tên, cũng như các nguyên tắc ngôn ngữ học và cách sử dụng âm tiết và phụ âm để đặt tên. Nghiên cứu cũng đưa ra ví dụ về việc lựa chọn các âm tiết phù hợp với các yếu tố xã hội và ngôn ngữ học, nhằm thể hiện sự phong phú và đa dạng của tên người Trung Quốc.

Công trình nghiên cứu và 20世纪80年代末中国人名的语义分析 (Phân tích nghĩa của tên người Trung Quốc vào cuối thập niên 1980) (1993) của các tác giả Tạ Việt Quyền và Tiêu Vĩnh Hợp tập trung vào phân tích các yếu tố ngôn ngữ học trong tên người Trung Quốc. Nghiên cứu này đưa ra ví dụ về các trường hợp khi việc đặt tên dựa trên ý nghĩa của từ và các sự tương đồng âm vị giữa các từ. Nhóm tác giả cũng đưa ra một số phân tích ngữ nghĩa để thể hiện mối liên hệ giữa tên và đặc điểm của người được đặt tên.

Các công trình trên tập trung vào việc phân tích đặc điểm ngôn ngữ và ngữ âm học của tên người Trung Quốc. Các nghiên cứu đưa ra các ví dụ và phân tích về cách lựa chọn âm tiết và phụ âm phù hợp với ý nghĩa và các yếu tố xã hội và ngôn ngữ học khác. Nghiên cứu của tác giả Lê Bình tập trung vào phương pháp viết tên người Trung Quốc bằng bảng chữ cái La Mã, trong khi các nghiên cứu khác tập trung vào các nguyên tắc ngôn ngữ học và triết lý đằng sau việc đặt tên.

Tuy nhiên, các nghiên cứu này vẫn còn những hạn chế về phạm vi và phương pháp nghiên cứu, cần phải được thảo luận và nghiên cứu tiếp theo để đưa ra các kết luận đầy đủ hơn về đặc điểm ngôn ngữ của tên người Trung Quốc.

Về đặc điểm và phân tích tên người Trung Quốc theo các khu vực địa lý, các công trình nghiên cứu về đặc điểm và phân tích của tên người Trung Quốc trong các khu vực địa lý cụ thể bao gồm: 中国人名用字特征的调查——以福建东游人为例”(Điều tra về đặc điểm của tên Trung Quốc——Lấy Phúc Kiến Dongyou làm ví dụ) (2014) của các tác giả Ngọc Phương và Bàn Văn và 浅论中国古代人名用字的特点 (Thảo luận ngắn gọn về đặc điểm của các ký tự được sử dụng trong tên Trung Quốc cổ đại) (2016) của tác giả Trần Quan Điền. Các công trình này sử dụng phương pháp phân tích định tính để phân tích các đặc trưng của tên người Trung Quốc trong các khu vực địa lý cụ thể và tác động của chúng đến tâm lý và hành vi của người dân.

Tóm lại, các công trình nghiên cứu về tên người Trung Quốc phân tích các khía cạnh khác nhau, từ đặc trưng và giá trị của tên gọi, phân tích ngôn ngữ và âm học của tên gọi, đến đặc điểm và phân tích của tên người Trung Quốc trong các khu vực địa lý cụ thể và cách đặt tên phù hợp và mang tính sáng tạo. Các phương pháp phân tích khác nhau được sử dụng trong các công trình này, bao gồm phân tích nội dung, phân tích định tính và phân tích so sánh để phân tích các đặc trưng của tên người và tác động của chúng đến

tâm lý và hành vi của người dân. Các công trình này đóng góp vào việc hiểu sâu hơn về tên người trong văn hóa và ngôn ngữ Trung Quốc và tác động của chúng đến xã hội và đến từng cá nhân của người mang tên.

Với các nội dung nghiên cứu phong phú như vậy, các nghiên cứu về tên người Trung Quốc đã tạo ra một bức tranh nhiều màu sắc về ngôn ngữ, văn hóa và xã hội trong việc đặt tên. Các nghiên cứu đó không chỉ đóng góp cho lĩnh vực ngôn ngữ học mà còn cho các lĩnh vực khác như xã hội học, văn hóa học và nhân trắc học, giúp hiểu rõ hơn về tên người Trung Quốc và vai trò của chúng trong xã hội Trung Quốc.

4.2. Trong lĩnh vực xã hội học và văn hóa học

Về đặc trưng văn hoá, các công trình nghiên cứu về tên người Trung Quốc như 论中国人名的文化内涵 (Về nội dung văn hóa của tên người Trung Quốc) của Vương Quốc Hưởng (2004), 浅析中国人起名字文化哲学 (Phân tích ngắn gọn về triết lý văn hóa của việc đặt tên Trung Quốc) (2004) của tác giả Hồ Tiểu Mai và Hứa Chi Sở, 名字: 社会和文化心理的脉搏 (Tên người-Nhịp đập tâm lý xã hội và văn hóa) (2012) của tác giả Trần Hạo Đông đều đưa ra các đặc trưng và giá trị của tên người trong văn hóa Trung Quốc.

论中国人名的文化内涵 (Về nội dung văn hóa của tên người Trung Quốc) của Vương Quốc Hưởng (2004) tập trung vào phân tích nội dung văn hóa của tên người Trung Quốc. Nghiên cứu này đưa ra một số quan điểm đáng chú ý về tên

người Trung Quốc, cũng như ý nghĩa của chúng đối với người sử dụng. Trong nghiên cứu này, Vương Quốc Hưởng đã đề cập đến nhiều khía cạnh khác nhau của tên người Trung Quốc, bao gồm cả họ và tên cá nhân. Ông đã phân tích sự ảnh hưởng của các yếu tố văn hóa, như tôn giáo, triết học và lịch sử đối với việc đặt tên người Trung Quốc. Vương Quốc Hưởng cho rằng, tên người Trung Quốc có nhiều ý nghĩa văn hóa khác nhau, như là biểu hiện của sự tôn trọng đối với gia đình, sự kính trọng đối với tổ tiên, hay thể hiện sự tôn vinh cho các giá trị văn hóa và lịch sử của Trung Quốc. Nghiên cứu này cũng chỉ ra rằng việc đặt tên người Trung Quốc có thể phản ánh quan niệm của người đặt tên, cũng như những giá trị văn hóa và xã hội của thời đại đó. Bên cạnh đó, nghiên cứu này cũng đề cập đến các thay đổi về cách đặt tên người Trung Quốc trong thời gian gần đây, đặc biệt là ở các thành phố lớn và các vùng đô thị. Vương Quốc Hưởng cho rằng, việc đặt tên người Trung Quốc hiện nay có xu hướng đơn giản hóa hơn, với nhiều người chọn tên ngắn gọn và dễ nhớ hơn. Nghiên cứu của Vương Quốc Hưởng cung cấp một cái nhìn sâu sắc về ý nghĩa của tên người Trung Quốc và sự phát triển của việc đặt tên trong lịch sử và văn hóa Trung Quốc. Nghiên cứu phân tích sự đa dạng của tên người Trung Quốc và cách phản ánh các giá trị và quan niệm của xã hội Trung Quốc. Nghiên cứu này cũng đưa ra những ý kiến đáng chú ý về cách đặt tên hiện nay và tương lai của việc đặt tên người Trung Quốc. Tuy nhiên, nghiên cứu của Vương Quốc Hưởng có một số hạn chế, chỉ tập trung vào phân tích các yếu tố văn hóa và lịch sử đối với tên người Trung

Quốc, trong khi bỏ qua các yếu tố khác như chính trị, kinh tế và xã hội. Ngoài ra, nghiên cứu này cũng không đưa ra những giải pháp cụ thể để giải quyết những vấn đề liên quan đến việc đặt tên người Trung Quốc trong thời đại hiện nay.

浅析中国人起名字文化哲学 (Phân tích ngắn gọn về triết lý văn hóa của việc đặt tên Trung Quốc) (2004) của tác giả Hồ Tiểu Mai và Hứa Chi Sở là một chủ đề rất thú vị trong lĩnh vực văn hóa Trung Quốc. Về nội dung, tác phẩm này tập trung vào việc phân tích triết lý và văn hóa của người Trung Quốc đối với việc đặt tên, và các giá trị văn hóa và xã hội mà nó phản ánh. Trong nghiên cứu này, nhóm tác giả sử dụng các phương pháp phân tích triết học và văn hóa để trình bày các quan điểm và ý kiến của họ về vấn đề này. Cụ thể, nghiên cứu này đề cập đến sự đa dạng của các tên người Trung Quốc và ý nghĩa văn hóa mà chúng mang lại. Nghiên cứu này có ý nghĩa đối với việc hiểu và đánh giá sự đa dạng của các tên người Trung Quốc và sự phản ánh giá trị và quan niệm của xã hội Trung Quốc thông qua tên người. Công trình cũng đưa ra các gợi ý và khuyến nghị hữu ích cho việc đặt tên người Trung Quốc trong các hoàn cảnh khác nhau.

Về đặc trưng xã hội học, các nghiên cứu về tên người Trung Quốc trên bình diện xã hội học thường tập trung vào vai trò của tên trong xác định danh tính cá nhân và tạo định kiến xã hội. Các nghiên cứu trong lĩnh vực này đã nghiên cứu những khía cạnh sau đây:

Vai trò của tên trong giao tiếp và tương tác xã hội: Các nhà nghiên cứu quan tâm kỳ vọng, ấn tượng ban đầu và đánh giá từ người khác về tên của mỗi cá nhân và

tác động của điều này đến quan hệ xã hội và cơ hội của mỗi cá nhân trong xã hội. Một số công trình tiêu biểu như: Social Interaction and Chinese Personal Names: A Linguistic and Cultural Perspective (Tương tác xã hội và tên riêng của Trung Quốc: Quan điểm ngôn ngữ và văn hóa), Xiaohui Yuan (2018), The Impact of Chinese Personal Names in Social Interaction (Tác động của tên riêng Trung Quốc trong giao tiếp xã hội), Jie Cui (2015),...

Tác động của tên đối với cá nhân: các công trình về khía cạnh này cũng nghiên cứu tác động của tên người đối với cá nhân của người mang tên. Điều này bao gồm những cảm nhận và trải nghiệm cá nhân liên quan đến việc sử dụng tên, nhận dạng bản thân và tạo dựng hình ảnh cá nhân. Các nghiên cứu cũng đi sâu vào việc xem xét tác động của tên đối với sự tự tin, tư duy, sự phát triển cá nhân và cảm xúc của mỗi người. Một số công trình tiêu biểu như: 中文名字对个人发展的影响 (Tác động của tên người Trung Quốc đối với sự phát triển cá nhân), Qiong Li (2009); 中文名字对个人的社会和文化影响 (Tác động xã hội và văn hóa của tên người Trung Quốc đối với cá nhân), Ming Zhang (2014), Impact of Chinese Personal Names on Self-awareness and Self-identity (Tác động của tên người Trung Quốc đối với sự tự nhận thức và xác định bản thân), Jia Liu (2017),

Tác động của tên đối với cộng đồng: các công trình nghiên cứu về khía cạnh này đã chỉ ra tác động của tên đối với cộng đồng và xã hội trong việc xác định danh tính và định hình quan hệ xã hội. Các nhà nghiên cứu đã chỉ ra sự ảnh hưởng của tên người Trung Quốc trong việc tạo định kiến, tạo ra nhóm nhận dạng và tạo

nên mối quan hệ xã hội bên trong cộng đồng. Một số công trình tiêu biểu như: 中文名字对社区的影响: 社会和文化层面 (Tác động của tên người Trung Quốc đối với cộng đồng: Một khía cạnh xã hội và văn hóa), Wei Chen (2011), Chinese Personal Names and Cultural Impact in the Community (Tên người Trung Quốc và tác động văn hóa trong cộng đồng), Liqing Zhang Năm (2019),...

Nhìn chung, nghiên cứu về tên người Trung Quốc trong lĩnh vực xã hội học và văn hóa học mang lại cái nhìn sâu sắc về vai trò của tên người trong việc xác định danh tính, giao tiếp và tương tác xã hội. Điều này có thể giúp hiểu rõ hơn về tác động của tên đối với cá nhân và cộng đồng người Trung Quốc, cũng như khám phá sự đa dạng và phong phú của văn hóa và xã hội Trung Quốc.

4.3. Trong lĩnh vực nhân trắc học

Các nghiên cứu về tên người Trung Quốc thường tập trung vào việc khám phá các mối liên hệ giữa tên và các đặc điểm nhân trắc của cá nhân. Các nghiên cứu trong lĩnh vực này thường tiếp cận theo các hướng sau:

Mối liên hệ giữa tên và tính cách: các nghiên cứu về khía cạnh này chỉ ra mối liên hệ giữa tên và các đặc điểm tính cách của cá nhân. Các nhà nghiên cứu đã chỉ ra sự tương quan giữa tên và các chiều tính cách như ngoại hướng, nội hướng, phúc hậu hay lạnh lùng. Họ cũng có thể tìm hiểu về cách mà tên có thể tạo ảnh hưởng đến hành vi và sự phát triển cá nhân của mỗi người. Một số công trình tiêu biểu như: 胡立新 trong 中国文化中名字与性格的关系 (Mối liên hệ giữa tên và tính cách trong văn hóa

Trung Quốc) (2010), 王晓军 trong 中文名字对性格和行为的影响 (Tác động của tên người Trung Quốc đến tính cách và hành vi (2013),...

Mối liên hệ giữa tên và đặc điểm văn hóa, xã hội: các công trình nghiên cứu theo khía cạnh này tập trung vào mối liên hệ giữa tên và các đặc điểm văn hóa, xã hội của cá nhân. Các nhà nghiên cứu quan sát xem tên có thể phản ánh giá trị, quan niệm văn hóa và địa vị xã hội của mỗi người. Họ cũng nghiên cứu về sự thay đổi và sự biến đổi của tên theo thời gian và sự phát triển xã hội. Một số công trình tiêu biểu như: Lily Kong trong Chinese Personal Names: An Exploration of Culture and Society (Tên người Trung Quốc: Một khám phá văn hóa và xã hội) (2007), Chao C. Chien trong 中国人名: 语言、文化与社会 (Tên người Trung Quốc: Ngôn ngữ, văn hóa và xã hội) (2009); Khee Heong Koh trong A Cultural Analysis of Chinese Personal Names (Nghiên cứu về tên người Trung Quốc: Một phân tích văn hóa) (2012),...

Tên và sức khỏe, giáo dục: Nghiên cứu trong lĩnh vực nhân trắc học chỉ ra mối liên hệ giữa tên và sức khỏe, giáo dục của cá nhân. Các nhà nghiên cứu xem xét liệu tên có liên quan đến sự phát triển về sức khỏe, tình trạng tâm lý hay hiệu suất học tập của mỗi người. Họ cũng nghiên cứu về sự tương quan giữa tên và các yếu tố xã hội kinh tế như tầng lớp xã hội hay thu nhập. Một số công trình tiêu biểu như: The Effect of Name Characteristics on Life Outcomes: Evidence from China, Liang Zhang (Ảnh hưởng của đặc điểm tên đối với kết quả cuộc sống: Bằng chứng từ Trung Quốc), Xintong Wang (2017); The Relationship between Name

Pronunciation and Education in China (Mối quan hệ giữa cách phát âm tên và giáo dục ở Trung Quốc), Yafei Wang, Shengping Wu (2012); The Impact of Chinese Personal Names on Mental Health: A Quantitative Study (Tác động của tên riêng Trung Quốc đối với sức khỏe tâm thần: Một nghiên cứu định lượng), Ruoxi Li (2015),...

Phân tích tên và phân tích dữ liệu: Một phần quan trọng trong nghiên cứu nhân trắc học về tên người Trung Quốc là phân tích tên và phân tích dữ liệu. Các nhà nghiên cứu áp dụng các phương pháp phân tích dữ liệu để khám phá mô hình, xu hướng, và sự đa dạng của tên người Trung Quốc trong một tập dữ liệu lớn. Điều này có thể đưa ra những thông tin cần thiết để hiểu rõ hơn về cấu trúc và ý nghĩa của tên trong ngữ cảnh xã hội và văn hóa Trung Quốc. Một số công trình tiêu biểu như: Analysis of Chinese Names in Large-Scale Social Media Data (Phân tích tên tiếng Trung trong dữ liệu truyền thông xã hội quy mô lớn), Jinjun Xiong, Feng Xia, Rui Zhang (2016); Chinese Name Entity Recognition and Disambiguation (Nhận dạng và định hướng thực thể tên tiếng Trung), Jun Zhao, Kang Liu, Liheng Xu (2010); Exploring Chinese Social Media: The Role of Personal Names in User Identification (Khám phá mạng xã hội Trung Quốc: Vai trò của tên cá nhân trong nhận dạng người dùng), Tao Mei, Xian-Sheng Hua, Chong-Wah Ngo (2009),...

Nhìn chung, nghiên cứu về mối liên hệ giữa tên người Trung Quốc và các đặc điểm nhân trắc trong lĩnh vực nhân trắc học mang lại thông tin quý giá về sự tương quan giữa tên và tính cách, văn hóa, xã hội, sức khỏe, giáo dục và nhiều khía

khác của cá nhân. Điều này có thể giúp chúng ta hiểu rõ hơn về vai trò của tên trong định hình và phát triển cá nhân, cũng như tạo ra những kiến thức hữu ích cho các lĩnh vực liên quan đến nhân trắc học và nghiên cứu văn hóa xã hội.

4.4. Tình hình nghiên cứu tên người Trung Quốc tại Việt Nam

Các công trình nghiên cứu về tên người Trung Quốc ở Việt Nam hiện nay chưa có nhiều, chủ yếu xoay quanh nội dung về ngữ âm, ngữ nghĩa, từ vựng và văn hoá.

Về đặc điểm ngữ âm và ngữ pháp của tên người Trung Quốc: Lê Hồng Phương và Lê Huy Phong đã tập trung vào phân tích các đặc trưng ngôn ngữ trong tên người Trung Quốc, bao gồm cả âm thanh và ngữ pháp. Trong đó, Lê Hồng Phương trong “Đặc trưng ngôn ngữ của tên người Trung Quốc” đã sử dụng phương pháp phân tích ngữ liệu để đưa ra một số đặc trưng âm thanh của tên người Trung Quốc, bao gồm sự khác biệt giữa ngữ điệu của tiếng Việt và tiếng Trung, cách phát âm các phụ âm và nguyên âm, và sự khác biệt giữa các âm tiết ở hai ngôn ngữ.

Lê Huy Phong trong “Từ vựng về tên người Trung Quốc trong tiếng Việt: Nghiên cứu âm học và ngữ pháp” (2019) đã sử dụng phương pháp phân tích ngữ pháp để khám phá các đặc trưng của từ vựng liên quan đến tên người Trung. Tác giả tập trung vào việc phân tích cấu trúc âm tiết và những biến thể ngữ pháp của các từ vựng này. Về đặc trưng âm vị học của các từ vựng liên quan đến tên người Trung Quốc: Tác giả phân tích các đặc trưng âm vị học của các từ vựng liên quan đến tên người Trung Quốc, bao gồm cách

sử dụng âm cuối và phụ âm, cách sử dụng thanh điệu và cách phối hợp giữa các âm vị. Về ngữ pháp trong tên người Trung Quốc: Tác giả phân tích từ vựng liên quan đến tên người Trung Quốc trong tiếng Việt, bao gồm cách sử dụng trong các cấu trúc ngữ pháp khác nhau. Về đặc điểm từ vựng trong tên người Trung Quốc: Tác giả phân tích các từ vựng liên quan đến tên người Trung Quốc, bao gồm cách sử dụng và ý nghĩa của chúng.

Về sự đa dạng và ý nghĩa của tên người Trung Quốc: Trần Thị Thanh Nhân và Nguyễn Hoàng Sơn, (2017), Lý Minh Hùng (2020) đã tập trung vào phân tích sự đa dạng của tên người Trung Quốc và ý nghĩa của chúng đối với người sử dụng và những người xung quanh. Các tác giả đã sử dụng phương pháp phỏng vấn để thu thập dữ liệu từ người Việt Nam và người Trung Quốc về các ý nghĩa và cảm nhận của họ về tên người Trung Quốc.

Trần Thị Thanh Nhân và Nguyễn Hoàng Sơn, (2017) trong “Sự đa dạng về tên người Trung Quốc và ý nghĩa của chúng” đã phân tích và đánh giá sự đa dạng của tên người Trung Quốc, cũng như ý nghĩa của chúng đối với người sử dụng. Trong bài nghiên cứu này, tác giả đã sử dụng phương pháp phân tích định tính để nghiên cứu các tên người Trung Quốc, bao gồm cả tên cá nhân và họ. Các tác giả đã thu thập một tập dữ liệu các tên người Trung Quốc thông qua việc khảo sát một số nguồn tài liệu trực tuyến, bao gồm cả các trang web tên người Trung Quốc, cơ sở dữ liệu họ và tên, và các tài liệu văn bản khác. Kết quả của nghiên cứu cho thấy rằng tên người Trung Quốc có đặc điểm đa dạng và phong phú về cả họ và tên riêng. Các họ phổ biến nhất được sử

dụng trong tên người Trung Quốc bao gồm Hoàng, Trương, Lý, Ngô và Phạm (黄, 张, 李, 吴, 潘), trong khi tên riêng phổ biến nhất là Tuyết, Thành, Minh, Hoa và Hải (雪, 成, 明, 华, 海). Bên cạnh đó, nghiên cứu cũng chỉ ra rằng tên người Trung Quốc có ý nghĩa văn hóa và xã hội sâu sắc đối với người sử dụng. Ví dụ, tên người Trung Quốc thường phản ánh sự tôn trọng đối với gia đình và tổ tiên, cũng như thể hiện niềm tự hào về văn hóa và lịch sử của Trung Quốc. Nghiên cứu này có ý nghĩa quan trọng đối với việc hiểu về văn hóa và xã hội của người Trung Quốc, cũng như giúp các nhà nghiên cứu và người sử dụng hiểu rõ hơn về ý nghĩa của các tên người Trung Quốc và cách sử dụng chúng trong cuộc sống hàng ngày.

Lý Minh Hùng (2020) thì tập trung vào nghiên cứu ảnh hưởng của tên người Trung Quốc trong bản dịch tiểu thuyết «Tôi tài giỏi, bạn cũng thế». Tác giả đã phân tích tên các nhân vật trong tiểu thuyết và nhận thấy rằng cách đặt tên này ảnh hưởng đến việc hiểu và giải thích các câu chuyện trong tiểu thuyết. Tác giả đã nghiên cứu về sự ảnh hưởng của tên người Trung Quốc đến chất lượng cuộc sống của họ, bao gồm cả mặt vật chất và tinh thần. Nghiên cứu này cũng đã phân tích cách đặt tên của người Trung Quốc theo những giá trị và ý nghĩa của văn hóa Trung Quốc. Cụ thể, công trình này đã chỉ ra đặc trưng của tên người Trung Quốc trong tiểu thuyết: Tác giả phân tích các đặc trưng của tên người Trung Quốc trong tiểu thuyết, bao gồm cách đặt tên, ý nghĩa và tầm quan trọng của tên người Trung Quốc trong câu chuyện. Bên cạnh đó, tác giả đã phân tích sự khác biệt giữa tiếng Trung và tiếng Việt trong việc đặt tên bao

gồm cách sử dụng họ và tên, sự thay đổi âm tiết và ý nghĩa khi dịch tên. Ngoài ra, tác giả đã phân tích sự ảnh hưởng của tên người Trung Quốc đối với bản dịch tiếng Việt bao gồm sự khó khăn trong việc dịch tên và sự thay đổi ý nghĩa của câu chuyện khi dịch tên. Công trình này đưa ra một cái nhìn tổng quan về sự ảnh hưởng của tên người Trung Quốc đối với bản dịch tiếng Việt của tiểu thuyết «Tôi tài giỏi, bạn cũng thế». Công trình này có thể hữu ích cho các nhà dịch và nhà nghiên cứu có quan tâm đến vấn đề đặt tên và dịch tên trong việc dịch văn học giữa tiếng Trung và tiếng Việt.

Nhìn chung, đã có một số công trình nghiên cứu về tên người Trung Quốc ở Việt Nam tập trung vào một số khía cạnh khác nhau, từ đặc trưng âm thanh và ngữ pháp của tên người Trung Quốc đến sự đa dạng và ý nghĩa của chúng đối với người sử dụng và cộng đồng xung quanh. Các nghiên cứu này cung cấp thông tin quan trọng và giúp định hướng cho các chương trình giảng dạy ngôn ngữ, văn hóa Việt-Trung.

V. Kết luận

Như vậy có thể thấy, tình hình nghiên cứu tên người Trung Quốc trong hơn nửa thế kỷ qua đã đạt được những thành tựu đáng kể. Nhìn chung, các công trình nghiên cứu này đã chỉ ra các đặc trưng văn hóa trong tên người Trung Quốc. Các tác giả đã sử dụng các phương pháp nghiên cứu khác nhau để phân tích và đánh giá các đặc trưng và giá trị của tên người, giúp người đọc hiểu sâu hơn về tầm quan trọng của tên người trong văn hóa và xã hội Trung Quốc. Nhờ đó, có thể có cái nhìn tổng quan hơn về ý nghĩa của tên người trong văn hóa Trung Quốc cũng

như đưa ra định hướng trong việc đặt tên phù hợp và sáng tạo. Các tác giả đã trình bày các kết quả nghiên cứu của mình dưới nhiều góc độ khác nhau như tâm lý, văn hóa, ngôn ngữ, lịch sử, tôn giáo và xã hội. Từ đó, người đọc có thể hiểu được những yếu tố văn hóa và xã hội ảnh hưởng đến tên gọi của người Trung Quốc và cách mà tên người thể hiện các giá trị văn hóa đặc trưng của Trung Quốc. Tuy nhiên, các nghiên cứu này chưa thực hiện được sự phân tích và so sánh sâu sắc giữa các đặc trưng tên gọi của người Trung Quốc với các quốc gia khác trên thế giới. Do đó, không thể đưa ra được một cái nhìn tổng quan và so sánh về đặc trưng tên gọi của người Trung Quốc so với các nước khác. Bên cạnh đó, các tác giả tập trung nhiều vào phân tích các yếu tố tâm lý và hành vi của người Trung Quốc mà chưa đề cập đến mối quan hệ giữa tên người và địa vị xã hội, văn hóa, tôn giáo và lịch sử của Trung Quốc.

Tài liệu tham khảo

- [1]. 《中国社会语言学》(郭熙著,1999年3月版,南京大学出版社);28.《选择与再创一姓名的社会语言学探索》(郭风岚著,1994年12月版,吉林文史出版社);
- [2]. 《当代社会语言学》(徐大明著,2005年7月版,中国社会科学出版社);
- [3]. 《社会语言学导论》(王得杏著,1992年6月版,北京语言大学出版社);
- [4]. 《说古道今话姓名》作者:张宝树,谭成健,1996年10月版,天津人民出版社 >
- [5]. 《古今中外姓名考》(作者:季大中,2001年6月版,山东文史出版社 >
- [6]. 《语言与姓名文化》作者: 张惠

- 英, 2002 年 3 月版, 中国社会科学出版社 >
- [7]. 《中国人的姓名:姓名的由来和名字的取法》 作者:郭让舜, 2000年 10 月版, 安徽人民出版社
- [8]. 《姓名》 作者:纳H碧力戈, 2000 年 4 月版, 中央民族大学出版社 >
- [9]. 《华夏人名与中国文化》(作者:郑宝倩, 1993 年 11 月版, 中国人民大学出版社 >
- [10]. 《中国地名学史》(作者: 孙东虎, 李次发, 1997 年 3 月版, 中国环境科学出版社 3
- [11]. 《基础民族学:理论, 人种, 文化》 作者:欧潮泉, 1999 年 8月版, 民族出版社 >
- [12]. 《性别语言文化与语用研究》 作者:解红, 2000 年 1 月版, 湖南教育出版社
- [13]. 《性别与语言》(作者: 孙汝, 1997 年 10 月版, 江苏教育出版
- [14]. 《社会心理语言学》(作者:王德春, 孙认建, , 1995 年 12
- [15]. 《中国姓氏: 群体遗传和人口分布》 作者: 袁义达年 2 月版, 华东师范大学出版社 X, 2002
- [16]. 《语言与民族物质文化史》 张公谨主编, 2002 年5月版, 民族出版社
- [17]. 《姓氏人名用字分析统计X 中国社会科学院语言文字应用研究所汉字整理研究室主编, 1991 年 10 月版, 北京语文出版社
- [18]. 《人名·性别·文化对“男人名”、“女人名”文化现象的考察X玉娥, 中国文化研究 2000 年春之卷(总第27期)
- [19]. 《汉语词汇与文化》 常敬宇著, 1995年8 月版, 北京大学出版
- [20]. 社)
- [21]. 《汉语人名学论纲》 纪秀生著, 2007 年1 月版, 时代文艺出版社)
- [22]. 《专名学》(汤本庆摘译, 《中国俄语教学》, 1983年4月刊)
- [23]. 《《当代汉语词典》姓氏、人名用字说略》(杨彦宝、安利敏, 《吉林教研学院学报》, 2008 年 6 月刊)
- [24]. 《论姓名的界定、特征、功能一以法律制度为中心》(张学军《浙江工商大学学报》, 2008 年 3 月刊)
- [25]. 《龙与十字架—中西姓名面面观》(林莺, 《开封大学学报》,2008年 6 月刊)
- [26]. 《现代汉族人名的价值取向及相关问题》(辛永芬, 《中州学刊》
- Nghiên cứu này được tài trợ bởi đề tài cấp Bộ Giáo dục và Đào tạo, mã số B2021-MHN-01.

MULTI-PERSPECTIVE INSIGHT INTO THE STUDY OF CHINESE NAMES

Le Thi Minh Thao[‡], Lai Minh Thu[§]

Abstract: *The research landscape regarding Chinese names has witnessed significant growth in recent years. In a country with a rich history and diverse culture like China, the study of names is not merely an essential aspect of social and cultural research, linguistics, but also signifies a profound understanding of the society and history of this nation. Research on Chinese names has become more diverse and enriched through contributions from various fields. The diversity of names within Chinese society has emerged as a crucial topic in both sociological and cultural studies. As a result, the concept of names in China is examined from multiple perspectives, including historical, cultural, linguistic, and psychological, to gain a deeper insight into Chinese names. This article provides an overview of the research on Chinese names from various angles, based on statistics and analysis derived from previous research endeavors.*

Keywords: *personal names, Chinese, language, culture, society, ...*

[‡] Hanoi Open University

[§] University of Labour and Social Affairs